

Korponai sokat beszéllették, nékem nem, mert én ben ülök, mások hozták a hírt. Nevetem 's nem hiszem az olytat. Nekem most is adnak Forspant, de nem igen van mivel fizetni. Igen meg-untam az édes ételt már, és a' decoctumokat; 's ma iszom a' Tettes Urnak egészségéért: és a' Krohernéért is.

Ajánlom magamat a' Tettes Ur Gratiajába, 's háládatos szívvel vagyok

'A Tekintetes  
Királyi Inspector Ur

alázatos szolgálja  
Wály András mp.

HARSÁNYI ISTVÁN.

## ADATOK GYÖNGYÖSY ISTVÁN ÉLETÉHEZ.

(Harmadik közlemény.)

### Őszi verőfény.

Zord és keserves időkben élt Gyöngyösy István. A nagy *Comenius* Ámos tanítványa Sárospatakon még hallgatta a mester bölcis oktatásait, a mikor felesége lett *Baranyay* Ilona, a vagyonos nemesleány, apja táblabírótársának Gáspárnak, *Radváncz* szomszédságában az ungi *Baranya* községben lakó előkelő nemes úrnak sárjadéka. Alig 23 éves korában házasodott meg, a mi különben nem volt szokatlan abban az időben. De bizonyos, hogy hosszas ismeretségből való szerelmi házasság volt ez, hiszen Radváncztól, Ungvárról egy ugrás Baranya, szerelmes embernek csak egy gondolat útját végigmérni. A számító apa, az öreg János is kedvteléssel nézhette ezt a házasságot... Hogy e kegyetlen időben a szerelem édes ajkú költőjévé vált Gyöngyösy, abban a maga természete és tehetsége mellett a szerető, szép asszonynak is nagy része volt.

Mert Magyarország kétségbeejtő állapota csak szivetrázó panaszokra indíthatta a költőt, a mint »*Murányi Venus*«-ában, *Kemény János*-ban olvashatjuk is fájdalmas gyöttrődéseit. A zsitvatoroki béke óta a bécsi udvar csak azon fáradozott, hogy a szultánnal a békességet mindenáron fenntartsa. Hogy e célját elérje, Magyarország végső romlásával se törődött. A királyságban élő be nem hódolt magyarság semmi kíméletre nem talált a töröknél, a ki azt állította, hogy néki csak a »*bécsi császárral*« van békessége, a némethhez húzó magyarral nincsen. A portyázások, beütések napirenden voltak. Az egykoruak becslése szerint a csekély királyi területről évenként tízezeret is meghaladó rabot hurczoltak el,

az égetéseket és rablásokat nem számítva. Az udvar semmit se törődött a magyarsággal, sőt önvédelmükben is akadályozta a magyarokat, hogy a töröknek a háborúra okot ne adjon. Az örökös tartományok békéjét a magyarság vérén és teljes vagyoni romlásán vásárolta meg. A végvárhoz örökösen jöttek a parancsok, hogy a törököt ingerelni nem szabad, csak hogy a kemény magyart zabolázni nem lehetett. A végbéli vitézck a hol csak lehetett súlyos csapásokat mérték az ellenségre. A költő, a füleki seregbíró nem egyszer vett részt a mindennapi leshányásban, a mikor skarlát szín festette a zöld pázsitot, a hol buzakévék helyett török testeket látott keresztetekbe rakva. Imé ezt lováról veszik le, annak fejét veszik, ezt rabbá kötözik, amott meg téregetik őket össze, kinek kópját vernek a hátában, kinek pedig puskalövés esik mellébe.

A »vitézlk rend« vérrrel izzadó fáradsággal és körömszakasztó küzködés után, hosszú rendre fűzött rabokkal érkezik be a végházába, a rabokat sereggel állatja, a test nélkül való fejeket zsákokkal hordotta, halmokat töltött a nyert portékából s a népnek hangos örvendezése között kótyavetyés vásárt tartott.

De ezek ünnepnapok voltak. A vasvári béke után még keservesebb napok jártak a végbéli katonákra, a kiknek fizetéséről addig is alig gondoskodtak, de mikor Magyarország érdekeinek valóságos elárulásával hosszú békét reméltek, épenséggel semmit se törődtek a »vitézlk renddel«. »Ruhátalanok, éhel vannak« írja rólok a krónikás. Maga a költő seregbíró is keservesen panaszodik: »Immár arra jutottam, hogy egy cselédemet se sustentálhatom.« Éhel haló a hajdu, tarisznyájába kér kenyeret háza népe táplálására, de nem kap . . .

E szomorú körülmények között is Ovidius, a szerelem édes szavú költője, mindég tarsolyában volt, olvasásában keres vigasztalást, benne találja igazi örömét. Murányi Venusát is a végvári élet alkalmatlan helyein, sok »értetlen csöcselék kiállításával zajgó szállásokon« és úton írta, de ekkor is nem a hadi-élet jeleneteit, de a szerelem édes gyötrődéseit és tündéries bűbáját festegette. Ékesszólóbb és ragyogóbb dicsőítője a női szépségnek alig akad nála a magyar irodalomban, akkor van igazán elemében, mikor a szerelem évődéseit, édes bajait, igaz boldogságát éneklí meg. A kurucz király Thököli kardja Bécsig véres utat vág, ő csak azt látja meg legjobban életében, hogy lett a »nagyasszony« édes boldogsága, s ragyogó színes hasonlatokban ünnepli szépségét. »Kemény János« szomorú sorsában is a szerelem diadala ujjong. A »csalárd Cupidóban« vezekelni akar szerelmi botlásáért, de csak csábos gyönyörűségeit rajzolja benne is. A »Rózsakoszoru«-ban ifju elme bolondságának

hirdeti ugyan a szerelmet, de késő vénségében is »Chariklea« szerelmét pengeti le lantján.

Érzékies, könnyen lángra lobbanó ember volt teljes életében. Mikor *Dósáné* az átkozott hírharang besúgja úrnőjének valamely asszonynyal való szerelmeskedését és úrnője Balogvárába küldi a murányi udvarból kapitánynak, tréfásan mentegetődzik, szent életét emlegeti, de alig mozgott volna a falevél, ha a szél nem fujta volna. Még balogvári vezeklésében is az »istenes szerzet«, a házasság gyönyörűségeiről énekel. Mert hát, ha a tél fergetege, a fagyhaló hideg éri, mindjárt felesége óhajtott tüzeiben melegszik meg, míg a nyár izzasztó hevében árnyékos öle nyugtatja, hús csókoknak harmatja frissíti fel. Kedvre deríti az embert »az asszonyi rend«, mert mint felkelő nap, olyan az ábrázatja, szemöldöke mint a szivárvány, gyenge homloka fejről lilium, piros ajka mosolygó kláris, karcsu dereka egyenes czédrus, mosolygása hajnalhasadás.

Ezt a szép, jó feleséget, a kiről így álmodott, a 17 éves *Görgei* Judith személyében találta meg, a kit az öregedő költő feleségül is vesz. Termékeny és boldog házasságban él vele, de tizenhét évi boldogságának a halál végét szakasztja . . .

Árván, üresen marad a költő kettős eresztű csetneki kuriája, tágas udvara, nagy kertje, majorja. Gyermekai egymásután szárnyra kelnek, az ősz költő magánosságban éli »tántorgó öregsége« végső napjait. 1691-ben szomorúságában még alispáni állásáról is lemond, de a rendek kérve tartják, nem eresztik, csak 1693-ban szabadul meg e szép, de terhes állástól. Azontúl csak gondolatainak, ügyei rendezésének élt, s a költészet művelésében keresett vigasztalást.

Öreg kuriája belső berendezéséről is szólnak a gyér adatok, a nagy házban, öreg szőnyegek, ódon mobiliák, medvebőr, arany gyűrűk, arany szkófiom, tizenkét ón tál, hat nagy tál, huszonnégy tányér, ezüst kanalak, négy gyertyatartó, a konyhaberendezés dísze: a három vas pecsenyesütő rostély, a skatulában 20—30 arany és húsz ezüst tallér állandóan, a pinczében húsz hordó hegyaljai bor, a majorban tíz sertés, szarvasmarha, hat tehén . . . Egy jómódú köznemes magános háztartásának elegendő berendezés.

Itt él csendes nyugalomban a költő s Chariklea szereiméről zengedez, míg 1700-ik esztendőben a rendek akarata ellenére a betegségére hivatkozó költőt újra alispánnak választják, bár kérve-kéri felmentését, a rendek és Andrassy főispán nem tágitanak, Gyöngyösy csak egy évre vállalja a terhes hivatalt, de bár minden évben leköszön, marasztalják, unszolva kényszerítik állása megtartására . . . Alispán marad halála napjáig.

Ez években kerül házába nemes *Boronny* Katalin, s a magányos kuria csendje feléled, vidám női kaczagás, üdehangú beszéd, csevegés veri fel a szobákat, a nagy udvart . . .

A többi halála után évek mulva 1723-ban legidősebb gyermeke Borbála asszony, özvegy *Szent Imrey Zabó* Gáspárné mondja el nemes Ung megye közönsége (Universitas) előtt.

Az öreg matrona törékeny testtel, reszkető ősz fejjel, de erős akarral jelenik meg a nemes vármegye színe előtt. Bevádolja saját testvérét *Gyöngyösy* Istvánt, a költő legidősebb fiát. Vádolja, hogy kezét vetett *Boronny* Katalinra, elcsukatta, sulyosan kínoztta, nemesi háza jogainak veszélyeztetésével Katalin gyermekeire is vadul kezét akart vetni, noha e fiugyermekek rég idő óta házában nevelkedtek, ott is születtek és néki is vérszerinti rokonai, a mennyiben néhai *idős Gyöngyösy* István gyermekei. Őket védelmébe veszi, nevelésökben háborítani, értékökben őket háborgatni nem engedi, e törekvésnek ünnepélyesen ellene mond és tiltakozik . . .

A nemes vármegye bölcsei helyet adtak a tiltakozásnak és hivatalos pecsétes írást állítottak róla . . .

Igy védelmezte meg az öreg nemes asszony az elhagyottakat, üldözötteket, a kik szeretett apjának vérei és kedveltjei voltak. Az öreg nagyasszony szívével ítél, a vármegye ráütötte pecsétjét, mit szólhatunk mi ellene?

### **Gyöngyösy Borbála Szentimrey Zabó Gáspár özvegyének tiltakozása.**

Nos universitas Praelatorum Baronum Magnatum et Nobilium Comitatus de Ungh damus pro memoria: Quod cum nos die 18. Febr. Anni modo labentis infrascripti in Oppido *Nagy Kapos* Loco alias et Termino celebrationis Generalis congregationis nostrae et tractandis et concludendis nonullis rebus ac negotijs publicam salutem ac permansionem comitatus nostris tangentibus et concernentibus frequenti numero condissemus suis temporibusque constituti; eotum nobilis Domina Barbara *Gyöngyösy* Egregy condam Gasparis *Zabo* relicta vidua coram nobis comparens in forma solemnibus protestationis et contradictionis exhibuit et protestavit nobis scriptotenus concinnatam Protestationem: Nobilis Domina Barbara *Gyöngyösy* Egregy condam Casparis *Zabó* relicta vidua in forma solemnibus Protestationis et Contradictionis Inhibitionis Exhibitionis et Reclamationis, contradicat, inhihet, exhibet, reclamatur et contraagit hunc in modum: Qualiter frater ejus Carnalis Egregius Dominus Stephanus *Gyöngyösy* eo non contentus, quomodo circa finem anni proxime elapsi 1722 Catharinam *Boronny* manibus sibi violenter injectis arrestasset, arrestatamque certo sub tempore graviter mortificasset; imo in

dies amorem fraternitatis minime in consideratione non tenendo cum periclitatione Jurium Protestantis Filys ejusdem Catherinae *Boronny* illegitimae aetatis in Domo sua natos inibique ad hunc usque diem in praeteritorum annorum non ita pridem clapsorum annorum succursu sua educatos manus injicere ferocissime intenderet, velletque, cum tamen eorum Parentem quippe Egregium condam Dominum Stephanum *Gyöngyösy Seniozem* consangventer acquisitionemque ejusdemque participem Dmina Protestans (siquid praetendens nominatus scilicet Dominus Stephanus *Gyöngyösy* junior Praetensiones haberet) confiteretur neque ullis ex Literis Testamentariisque Dispositione constaret quomodo filij Nlis attactae Catharinae *Boronny* solum toties memoratum Dominum Stephanum *Gyöngyösy* juniorem concernerent: Ob id ne Protestans Domina Barbara *Gyöngyösy* jure suo, in memoratorumque Puerulorum educationem in succursuum beneficiis frustraret, contra nominatum D. Egregium Stephanum *Gyöngyösy* aliosque, si qui eos citra Litis superinde movendae Decisionem emere, sibi que appropriare intenderent protestatur, contradicit, exhibetque, reclamat. Protocollumque Comitatus insertum sub sigillo ejusdem extradandi et conservat. Supraqua ejusmodi praefata Domina Protestantis Contradictione et inhibitione erga juris ejusdem petitionem praesentes litteras nostras Prothocolis Sigillo meo usitato et authentico roboratas futura juramenta ejusdem Protestantis pro cautela deserituras exmandandas esse dedimus et concedendas, communi suo svadente Justitia.

In Gremiali Comitatus de Ungh Congregatione die 17 Mensis Marty 1723 in Opido Nagy *Kapos* celebrata. (Pecsét helye.) Aláírás Adammus Orosz, de Csicszer Judlium Comitatus de Ungh notarius.

(Eredetiye *Szentimrey* János ungmegyei, baranyai földbirtokos levelesládájában.)

### A vagyonszerző költő.

A nemesi ősi telkek és a velök járó földek, kaszálók, szőlők erdők megszerzésének vágya dolgozott *Gyöngyösy Istvánban* a költőben is. De bármilyen híres ügyvéd volt is, bizony nagyobb költő, mint birtokszerző. Költő dicsősége megmaradt, de birtokainak legnagyobb része már életében kisiklott kezéből. Abban az időben nemesi birtokvásárlásról szó sem lehetett. Vagy donatio, adomány útján, a mit a király korlátlanul, a nádor 32 telek erejéig adott, vagy zálogos úton tehetett vagyonra szert tenni. Zálogos birtokot nem sokat szerzett, inkább ő adta zálogba messze eső részbirtokait, vagy mások jogtalanul használták a távollevő birtokos kárára. Fényes közéleti szereplése és nagy jövedelmei mellett is nem tartozott a nagybirtokosok közé. Könnyen költő, jószívú ember volt, apja takarékoságát nem örökölte. Élénk képzelődése, könnyűvérűsége anyai eredetre vall. A közéletben és költői munkálkodásában termékeny elme, de a szívós kitartás hiányzott belőle. Egyébképen zálogos birtokot kapni is nehéz volt abban az időben.

A mint a költő apjának végrendeletéből látjuk, a ki intette fiait, ha megszorultak pénz dolgában, egymásnak adják át zálogba birtokaikat és ne idegeneknek, ez általános felfogás volt abban az időben.

Gyöngyösnek főrangú ismerősei, pártfogói voltak, inkább ezeknek jóakarata folytán gyarapította a vagyonát. Már 1665-ben Wesselényi nádor, a ki az elmés költőt nagyon szerette, »Murányi Venusa« miatt is kedvelte, társaságában szívesen időzött, hive Nagy András mezei hadnagy halála után javait neki juttatja, bizonyosan az ő jóakaratóból nyert *Sós-Hartyánban* is curiát.

Dósáné bevádolja az özvegy nádornénál, hogy valamelyik nő cselédjével szerelmeskedik. Széchi Mária épen ekkor árulta el Rottalnak az összeesküvőket, Pozsonyból intézkedett, hogy a murányi »udvarból« távozzon. *Baloghvár* kapitányának rendelte. Ez bizony számüzetés volt, de a nádorné ebben is asszonymak mutatta magát, míg egyik kezével büntette, a másik kezével irat kent sebére. A kis *Babaluska* falut zálogba adta néki 400 tallérért. Olcsón jutott hozzá, de ezt az összeget is bajosan fizette ki.

Babaluska falu ahhoz a temérdek vagyonhoz tartozott, a mit *Koháry* István szolgálatai fejében a bécsi udvartól kapott. A költészetkedvelő és maga is verselgető főúr kedvelte Gyöngyös verseit. Kéziratban levő verseit is elkéregette tőle. Gyöngyös két munkáját is neki ajánlotta. A »*Csalárd Cupidót*« először, de evvel nem nyerte meg a főúr tetszését, bizonyosan »*kaczér*« tartalma miatt. A vallásos főember kedvéért megszerkesztette a »*Rózsakoszoru*« című vallásos tankölteményét, a melyet *Koháry* 1690-ben *Lőcsén* kinyomatott, még pedig igen pompásan, úgy hogy ma is gyönyörködve veheti kezébe a könyvkedvelő.

Ez ajánlásnak egyéb oka is volt. Gyöngyös lantjának zengésével Babaluska falut is meg akarta tartani, azért ajánlotta egymásután két munkáját is Kohárynak. De kevés haszonnal, mint Dugonics írja. Koháry juttatott az elismerésből a költőnek, de a falut már megtartotta magának. Gyöngyösnek tehát legalább az elismerésből jutott ki, sok költőnek még abban sem lehetett része. *Koháry* István, mint a királytól adományozott *derencsényi* jóságához tartozó falut Babaluskát 1200 frton Gyöngyösytől visszaváltotta 1695-ik esztendőben.

A hű Gyöngyösyt 1671-ben asszonyával *Széchi* Máriával Bécsbe vitték, ott fogva tartották őket egy fogadóban. Innen írta későbbi úrának *Andrássy* Péternek, hogy kívánna már szolgálatára lenni, de megvárja míg asszonyának dolga végbe megyen. Sóvárgott haza. »Csak már szabadulhatnék« — írja — »a bécsi lakástól«. De nem hagyta el asszo-

nyát, míg *Hoher* az udvari fő német kancellár tudtára nem adta decz. 1-jén, hogy őrzése megszűnt, szabadon járhat. De csak a következő évben került vissza hazájába. A jászóvári convent előtt *Kerekes* Erzsébet, *Andrássy* Miklós férje és rokonai nevében Gyöngyösyt teljhatalmú (plenipotentiaris) ügyvédül vallja. A következő évben *Andrássy* udvarából veszi feleségül *Gersei* Juditot, a kinek a családhoz való hűségét *Andrássy* épen úgy magasztatja, mint a költőét. Még ez évben Gyöngyösynek és feleségének 1000 frton zálogba adja csetneki házát. 1684-ben *Krasznahorkán* levő házon kívül ezer magyar forinton odaadja *Henczkován*, *Markuskán*, *Rokfalván* való részbirtokait. 32 arany, öt görcei talléron, ötven magyar forinton *Krasznahorkán* levő három jobbágytelket adott át neki, a mikhez *Monokon Garai* és *Pille* nevű szállók is járultak.

Ez időben a költő 1689-ig Csetneken lakott. Ura és pártfogója kedvéért költözött *Krasznahorka* Váraljára. A főispán alispánnak is meg akarta választatni, de a kurucz érzésű vármegyében királypárti érzelmeiről ismeretes lévén, a rendek ebbéli tervének ellentállottak. Gyöngyösy tehetsége iránt a megye rendei különben nagy elismeréssel voltak. Minden kényes ügyben őt küldték ki tárgyalni. Mindég ő alkudozott a mindenható, pusztító katonasággal, magával az eperjesi hóhérral *Caraffával* is. A megyét két ízben, az 1681-iki és a híres 1681-iki országgyűlésen is mint követ képviselte.

Az alispáni székbe 1686-ban Miklós fia *Andrássy* juttatta, a mikor a rendek érdemei elismerése mellett nagy többséggel választották meg.

1697-ben *Andrássy* Péter a *krasznahorkai* házat kiváltotta. A költő visszaengedte a hozzátartozó birtokokkal együtt, noha a határidő elmulasztása miatt erre nem lett volna köteles, de evvel is kívánta nevezett úrnak szolgálatjára való készségét contestálni. Csetneki házához jogát fentartotta és ez évben újra odaköltözött. A csetneki házat 1200 forinton 1716-ban a költő fia *Gábor* bocsátotta vissza.

*Eszterházy* Pál nádor is iparkodott a költő iránt érzett jóságát kimutatni. 1693-ban nádori adománylevelet adott neki *Kubinyi* és *Máriássy* javakra vonatkozólag. A *Kubinyiak* hamar kiegyezett. »Megtekinté az »őö kegyelmek sok rendbéli esedezéseket és kéréseket« kétszázhusz »magyari« forintokon, a mit költségtérítés czímén vett fel tőfők, lemondott minden jogáról.

A *Máriássy* javak adományozására vonatkozó okirat és eljárási jegyzőkönyv egész terjedelmében megvan a jászóvári convent levéltárában. Az oklevelet korfestő tartalmánál fogva alább egész terjedelmében közöl-

jük. Az adományozó eljárás a legnagyobb részletességgel és pontossággal le van itt írva.

A nádor összes címeinek elsorolása után a jászói convent tisztelendő barátjainak üdvözlését és készséges barátságát tisztelettel küldi. Elmondja okiratában, hogy némelyeknek kérésére és esedezésére megemlékezvén Gyöngyösy István gömöri alispán érdemeiről, a melylyel császári és királyi ura iránt viseltetett és a jövőben is viselkedni akar, magvaszakadt Nyireő Józsefnél levő zálogos javakat, ingóságokat, a melyek Máriássy Istvánt illetnék, nádori jogánál fogva, a mennyiben 32 teleknyi területet meg nem haladják, a mennyit tudniillik neki a király nevében adományozni lehet, a költőnek juttatja. Ez az úgynevezett donatio. Nyireő-nek magva szakadt, Máriássy István pedig a hűtlenség bűnébe esett (nota infidelitatis), mert ő felsége legszentségesebb személye ellen a Thököly-féle lázadáshoz csatlakozott és ebben halála napjáig állandóan megmaradt. Ezért Gömörben, *Berzethe, Rudna, Körös, Ujfalu, Felső-Sajó, Ochtina* községekben és Csetnek, *Dobsina* városában levő összes ingó és ingatlan javait, nemkülönben a Torna megyében levő szőlőket Gyöngyösy Istvánnak és örököseinek adományozza. Nádori jogánál fogva megbizzza és megrendeli, hogy a convent egy tagja a hiteles bizonyítvány kiállítása czéljából s a nádori kiküldött jelenletében Gyöngyösyt javaiba beiktassák. Kiküldöttékül többeket nevez meg; ezek: Szendreői *Teőreők* Ferencz, *Tornallyi* György, *Dobóczy* János, *Barna* Mihály, *Remenik* Miklós, *Török* Miklós és *Láng* Pál. Csak egy ment el ugyan a birtokátadásra, de többeket neveztek meg, hogy valamelyik mégis megjelenhessék, ha a többiek netalántán akadályozva volnának. E megbízásnak és parancsnak a convent eleget tenni akarván, elindulnak *Török* Miklós mint a főmagasságu nádor birtokátadója, az okirat megszerkesztőjeképen pedig *Berzseny* Demeter jászói plébános. Ezek a köteles eskü szentsége alatt írásban számolnak be a nádornak. Elmennek a kijelölt városba és községekbe, magokhoz vevén a megye részéről egy szolgabíró és két esküdtet (jurassor). A községi bíró és a megyés szomszédok jelenletében szerbe-számba veszik a javakat és az adományt nyerőnek (donatariusnak) ünnepélyesen átadják. A birtokátadásnak azonban már a helyszínen ellene mondanak Nyireő József leányági leszármazottjai, egyúttal a Máriássyak megbizottja Máriássy Gábor és Miklós nevében. A birtokátadás után öt napig még másoknak is lehet ellenmondani. Máriássy Sándor saját és testvérei nevében a jászóvári convent színe előtt szintén ellene mond a birtokbavételnek. Ez iratokat aztán *Kajcsa* Miklós debrődi plébános conventi tag a nádori ítélőszékhez terjesztette. Ekkor következett



volna a peres eljárás, de Gyöngyösy István »sokrendbeli esedezésekre« költségei megtérítése után újra lemond szerzett jogairól.

Így aztán még jóakaró főúri pártfogói se tudtak nagyobb birtokot juttatni a költőnek . . .

**Eszterházy Pál nádor adománylevele Gyöngyösy István részére. Eredetije a jászóvári levéltárban. 1693.**

Celsissimo Dei Gratia Sacri Romani Imperii Principi ac Domino Domino Paulo *Eszterhazy* de Galantha Perpetuo Comiti in Frakno Regni Hungariae Palatino, Judici Cumanorum Aurei Velleris Equiti, Comitatum Soproniensis, Pest, Pilis et Solth Supremo Comiti, nec non Sacratissimi Principis, ac Domini Domini Leopoldi Dei Gratia electi Romanorum Imperatoris semper Augusti, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque et cetera Intimo Consiliario, Camerario partium Regni Hungariae Transdanubianorum, Confiniumque Antemontanorum Supremo Generali et per dictum Regnum Hungariae Locumtenenti Domino Domino et Patrono ipsorum Gratosissimo Conventus Ecclesiae Beati Joannis Baptistae de *Jaszov* orationum in Domino Deo devotarum humillima suffragia cum demissa serviendi et obsequendi semper promptitudine Vestra nosse dignetur Celsitudo Nos Literas eiusdem Celsitudinis Vestrae Kismartoniensi die decima tertia mensis Julii Anni Currentis infrascripti clause confectas et emanatas, ac sigillo eiusdem Celsitudinis Vestrae authentico in superiori earundem margine impresse comunitas, Nobisque pro executione earundem praeceptorie sonantes et directas, honore, et reverentia, quibus decuit recepisse in hoc verborum forma: Paulus Dei Gratia Sacri Romani Imperii Princeps *Eszterhazy* de Galantha Perpetuus Comes in Frakno Regni Hungariae Palatinus, Judex Cumanorum Aurei Velleris Eques, Comitatum Soproniensis Pest, Pilis et Solth Supremus Comes, nec non Sacratissimi Principis, ac Domini Domini Leopoldi Dei Gratia electi Romanorum Imperatoris semper Augusti ac Germaniae, Hungariae Bohemiae, Dalmatiae Croatiae Sclavoniaeque etc. Regis Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae etc. Intimus Consiliarius Camerarius Partium Regni Hungariae Transdanubiorum Confiniorumque Antemontanorum Supremus Generalis et per dictum Regnum Hungariae Locumtenens, Amicis suis Honorabilibus Conventui Ecclesiae Sancti Joannis Baptistae de *Jaszov* salutem et amicitiam paratam cum honore Cum nos, tum ad Nonnularum instantem, supplicationem, apud Nos propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate fideliumque servitiorum meritis Egregii Stephani *Gyöngyösy* Comitatus Gómöriensis Vice Comititis, quae ipse Sacrae Caesaratae Regiaeque Maiestati Domino, Domino Nostro Clementissimo pro Locorum et temporum varietate juxta possibilitatis suae exigentiam fideliter et constanter exhibuit et impendit ac inposterum quoque pari fidelitatis et Constantiae fervore se Exhibiturum et impensurum pollicetur, Universa et quaelibet Egregiorum condam Josephi

*Nyireo* et Stephani filii Georgii olim *Mariassy* Bona mobilia et immobilia quaecunque Nomine appellanda signanter autem totales et integras portiones oppidanarum quidem in oppido *Csetnek* possessionarias, deinde in possessionibus *Berzeihe*, *Rudna*, *Körös*, *Ujfalú*, *Felseő Sajó* et *Ochtina* ac alibi quoque in Comitatu omnino Gömöriensi existentibus habitas et partim ad dictum Josephum *Nyireo* hypothecario, partim vero ad praefatum Stephanum *Mariassy* haereditario Iure spectantes, ac tum olim adhuc per Mentionatum Georgium condam *Mariassy* aliis impignoratas, tum vero de facto post decessum praefati Josephi *Nyireo* in manus aliorum taliter qualiter exerentas, Vineas item Annotati Josephi *Nyireo* in Comitatu *Tornensi* situatas, ac pariter de facto ad aliorum manus exevolutas, quae numerum triginta duarum Sessionum Colonialium excederent, et alias praenotatorum Josephi *Nyireo*, et Stephani *Mariassy* praefuissent, sed per mortem et defectum seminis utriusque sexus attacti Josephi *Nyireo*, nec non per notam Infidelitatis antelati Stephani *Mariassy*, quam ex eo, quod sepositis Divinis et humanis legibus, posthabitaque fidelitate antetitulatae Suae Maiestatis sacratissimae Factioni Tökölianae adhesisset, in eadem quoque rebellionem usque ad mortem nefarie perseverasset, incurrisse dignosceretur, ad Sacram imprimis Regni Hungariae Coronam, consequenterque Collationem Regiam, aut Nostram Palatinalem iuxta antiquam et approbatam Regni Hungariae consuetudinem, ac legem rite ac legitime devoluta esse perhibentur et redacta, totum item et omne jus Regium, siquid praefata Sacra Caesarea Regiaque Maiestas in praefatis Universis Annotatorum Deficientis, et Notorii Bonis Mobilibus specificaeque superius appositis, portionibus ipsorum Josephi *Nyireo* hypothecariis Stephani autem *Mariassy* haereditariis in antelatis oppido, et possessionibus, Comitatu praescripto *Gömöriensi* adjacentibus habitis, prout et praescriptis Vineis in praefato *Tornensi* Comitatu situatis, etiam aliter, qualitercunque haberet aut eadem et eadem suam ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concerneret Maiestatem, simul cum cunctis suis Utilitatibus et pertinentiis quibuslibet Terris scilicet Arabilibus cultis et incultis agris, campis, pratis, pascuis, foenetis, foenilibus sylvis, Nemoribus, Montibus, Collibus, Vallibus, Vineis, Vinetis, Vinearumque Promonthoriis, aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, pisciumve clausario, et aquarum decursibus, Molendinis et eorum locis generaliter vero quarumlibet Utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocitatis ad eadem de Jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis, et antiquis limitibus existentibus praemissis sicut praefertur stantibus, seque habentibus memorato Stephano *Gyöngyösy* ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, autoritate nostra palatinali et Locumtenentiali qua pleno jure fungimur si et in quantum ad aliquam Ecclesiam Dei aut Suae Maiestatis arcem non pertinerent omni eo jure, quo ad praefatos Deficientem et Notorium pertinebant, tenenda possidenda, pariter et habenda salvo tamen Iure alieno virtute aliarum Litterarum Donationalium Nostrarum superinde emanatarum dederimus, donaverimus, et contulerimus, velimusque eundem in Dominium prae-

fatorum Universorum Annotatorum Deficientis et Notorii Bonorum Mobilium et immobilium specificaeque superius appositarum Portionum ipsorum Josephi quidem *Nyireo* hypotheciarum Stephani autem *Mariássy* haereditarium in antelatis oppido et possessionibus Comitatu praescripto *Gömöriensi* adjacentibus habitarum, prout et praescriptarum Vinearum in praefato *Tornensi* Comitatu situatarum, dictique Juris Regii in iisdem habiti per Nostrum Palatinali et Vestrum Conventualem homines legitime introduci, eademque easdem et idem eidem ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis statui facere Lege Regni admittente. Super quo Amicitiam Vestram harum serie hortamur et nihilominus Autoritate Nostra Palatinali et Locum tenentiali, qua pleno jure fungimur, vobis committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus vestrum mittatis hominem vestro pro Testimonio fide dignum, quo praesente Egregii et Nobiles Franciscus *Teöreök Szendrőiensis* sive Georgius *Tornallyi*, nisi Joannes *Doboczy* vel Michael *Barna*, aut Nicolaus *Remeník* sive alter Nicolaus *Török* et Paulus *Lang*, aliis absentibus Homo Noster Palatinalis per Nos ad id specialiter exmissus ad facies praenotatorum Bonorum Vicinis et Commetaneis inibi legitime convocatis et praesentibus accedentibus, introducat, memoratum Stephanum *Gyöngyössy* in Dominium praenotatorum Universorum et quorumlibet praesinuatorum condam Josephi *Nyireo* et Stephani *Mariássy* Bonorum Mobilium et immobilium, quocumque Nomine apelandorum, signanter autem praespecificatorum totalium et integrarum Portionum oppidanae quidem in oppido *Csetnek* possessionariorum deinde in Possessionibus supra nominatis *Berzète*, *Rudna*, *Körös*, *Ujfalú*, *Feölső Sajó* et *Ochtina* ac alibi quoque in toties fato Comitatu *Gömöriensi* existentibus habitarum, et partim vero ad praefatum Stephanum *Mariássy* haereditario jure spectantium, ac tum olim adhuc per mentionatum Georgium Condami *Mariássy* aliis impignoratarum, tum vero de facto post decessum praefati Josephi *Nyireo* in manus aliorum taliter qualiter deventorum: Vinearum item Annotati Josephi *Nyireö* in Comitatu mentionato *Tornensi* situatarum, ac pariter de facto ad aliorum manus devolutarum, dictique Juris Regii in iisdem habiti, statuatque eodem, easdem et idem eisdem, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis praefatae Donationis Nostrae, dictique Juris Regii titulis ipsis incumbentibus, omni eo jure, quo ad saepefactos Deficientem, et Notorium pertinebant possidenda, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem dictum Testimonium Vestrum contra Annotatum Stephanum *Gyöngyössy* ad decimum quintum diem a die ejusmodi Contradictionis computando in curiam regiam Nostram scilicet in praesentiam Comparituros et rationem Contradictionis ipsorum reddituros efficacem. Et post haec hujusmodi Statutionis et Introductionis seriem simul cum Contradictorum, si qui fuerint, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae statutioni intererunt, Nominibus, Terminoque assignato, ut fuerit expedientes Nobis suo modo fideliter rescribatis, secus non facturi. Datum in arce Nostra *Kismartoniensi* die 13.-ma Mensis Julii Anno Domini Millesimo sexcentesimo

Nonagesimo tertio. Unde nos praemissis Commissionibus et Mandatis Celsitudinis Vestrae uti tenemur obsequi et satisfacere cupientes una cum praefato Egregio Nicolao *Teöreök* Homine videlicet Celsitudinis Vestrae Palatinalis in praescriptis Introductoris et Statutoris inter caeteros nominatim inserto, et ad id specialiter transmissio unum e medio, Nostri Reverendum videlicet Demetrium *Berzseny*, Plebanum Jaszoviensem, Fratrem et socium Nostrum Conventualem ad praemissas Introductiones et statutiones rite et legitime debiteque et suo modo peragendas, atque effectundas, ac tandem seriem nobis exinde fideliter referendam Nostro pro Testimonio fide dignum duxeramus exmittendum. Qui tandem exinde ad nos una reversi Nobis sub debito eorum Iuramento in Generali Decreto superinde expresso una animi voce retulerunt, hoc modo: Qualiter ipsi simul feria tertia proxima post Dominicam Vigessimam tertiam sanctissimae et Individuae Trinitatis Anni praescripti primo ad faciem dictae Possessionis *Berzété* Vicinis et Cometaneis ejusdem Universis, signanter vero egregiis et Nobilibus Matheo *Czékus* Judium Daniele *Köszörös*, Stephano *Bariny* Ordinariis Jurassoribus Inclytii Comitatus Gömöriensis. Item Stephano Császár Jólesziensi, nec non Providis Blasio *Kollár* Judice subdito vero Egregii Andreae *Jelenik*, Gaspere *András* Egregii Gabrielis *Máriássy*, Stephano *Kollát* Egregii Michaelis *Modory* subditis incolis Berzétéiensibus, Georgio Thamas Domus Rakoczianae, Michaele *Paszko* Egregii Georgii *Tornallyay* Subditis Incolis Szalocziensibus, Martino Lórinz Judice, Stephano *Kurik*, Georgio *Szendy*, Körösiensibus subditis nempe Generosae Dominae, Barbarae Bakos Relictae condam Egregii Emerici *Máriássy*, Laurentio *Takács*, Martino *Farkas* Incolis Nadabulaiensibus, subditis autem Celsissimi et Reverendissimi Principis Archi Episcopi Strigoniensis, Petro *Kozár* Egregii Francisci *Berthoty*, Mathia Kochan, Egregii Martini *Toth*, Subditis Incolis vero Ujfaluensibus, Martino *Dávid* Egregii Joannis *Zabreczky*, Paulo *Tomko* Egregii Mathiae Pletrich subditis Incolis vero Sebespatakiensibus nec non Agilibus Stephano *Bartók* et Martino *Ham* Jólesziensibus, libertinis supra nominati Domini Donatarii. Abinde vero feria 5 proxima post praefatam Dominicam Vigessimam Tertiam ad Oppidum *Csetnek*, Vicinis similiter et Cometaneis ejus, nempe: Egregiis et Nobilibus Stephano *Teorek* Seniore, Joanne *Doboczy* Seniore, Daniele *Köszörös*, Michaele *Barna* Jurassoribus saepfati Comitatus Gömöriensis. Item Providis et Circumspectis Joanne *Bentsak*, Judice Subdito *Adrás* anae (*Andrássy*) familiae, Martino *Kostyál* Subdito Generosae Dominae Barbarae *Bakos* Relictae condam Egregii Emerici *Máriássy*, Matthia *Pap* Subdito Egregii Michaelis *Szecsény* Incolis et Inhabitoribus praefati Oppidi *Csetnekiensis*, Jacobo *Jastel* Judice subdito Familiae *Andrassianae* Inhabitoribus Oppidi Dobsinensis, Georgio *Latzo* subdito Egregii Ladislai *Zábreczky* Andrea *Szabo* Subdito Familiae *Andrassianae* Inhabitoribus Resteriensibus, Andrea *Emrig*, Michaele *Pelko* Incolis *Gecseloviensibus*, Subditis vero Domus *Rakoczianae*, Georgio Szemrek Egregii Casparis *Pécsy*, Georgio *Daniel* suprafati Domini Donatarii Subditis Incolis vero *Berdarkaensibus*, Petro *Verber* Judice *Felseo Sajóiensis* Subdito

Spectabilis ac Magnifici Domini Ladislai *Barkóczy*, Michaelae *Simko*, Generosae ac Magnificae Dominae Sophiae *Thököly* Subditis, Inhabitantibus *Gentziensibus*, Martino *Bodnár* Egregii Matthiae Czekus Subdito Incola *Taplocziensis*, Andrea *Benko* Egregii Francisci *Gyulay* subditis. Incolis vero *Roslísnaiensibus*, Item dehinc Sabbatho proxima ante Dominicam Vigesimalam quartam dictae Sanctissimae et Individuae Trinitatis ad Faciem Possessionis *Körös* omnino in suprafato Comitatu Gömöriensi existentis habitae, Vicinis aequae Cometanies ejusdem puta Egregiis et Nobilibus Stephano *Bariny*, Jurassore Michaelae *Balogh* Capitaneo ejusdem Comitatus Gömöriensis, Venceslao *Rész*, Jacobo *Tolway*, Joanne *Csuno*, Joanne *Szabó* Körösiensi, Provisore Egregii Gabrielis *Máriássy*, Providis item Paulo *Nagy* Incola Berzeteensi Subdito Generosae Dominae Barbarae *Bakos*, Relictae Condam Egregii Emerici *Máriássy*, Andrea *Gonosz*, Michaelae *Kohan*, Incolis Ujfaluensibus, Subdito vero Egregii Martini *Toth*, Davide *Petro* Egregii Stephani *Gánóczy*, Andrea *Pável* praedicti Martini *Toth* subditis, Incolis vero Sebespatakiensibus. Ab hinc vero die eadem ut pote ipso Sabbatho antedictam Dominicam Vigesimalam quartam Sanctissimae et Individuae Trinitatis ad Faciem Possessionis *Rudna*, omnino in toties fato Comitatu Gömöriensi existentis et habitae, Vicinis et Cometaneis ejusdem praeter Egregium Venceslaum *Rész* omnibus iis, quibus in facie Possessionis *Körös*, Item Nobili Jacobo *Markus* et Providis Georgio *Batso* Judice, Gregorio *Anderman*, Joanne *Csapó*, altero Joanne *Ritz*, saepememorati Andreae *Jelenik*, Stephani *Jochman* et Joanne *Hentzel* totiesfatae Relictae Condam Egregii Emerici *Máriássy* Generosae Dominae Barbarae *Bakos* Subditis, Incolis Rudnensibus. Tandem exinde Feria secunda proxima post jam fatam Dominicam Vigesimalam quartam Sanctissimae et Individuae Trinitatis in et ad faciem Vineae *Szoróskő* vocitatae, et in Promonthorio *Körtvélyesiensi*, dictoque Comitatu *Tornensis* adjacentis Vicinis pariter et Cometaneis anteaiae Possessionis *Körtvélyes* et nominanter Egregiis et Nobilibus Stephano *Serbots* Jurato Notario, Joanne *Lükő*, Francisco *Bako* Jurassore, Stephano *Szántay* Substituto Judicium ejusdem Comitatus *Tornensis*, nec non Providis Michaelae *Toth* Judice, Georgio *Szép*, Martino *Lükő*, Jacobo *Sebik*, Incolis *Körtvélyes*ensibus, subditis vero Illustrissimi Domini Comititis a *Levenburg*, Georgio *Lükő*, Andrea *Pal Deák*, *Haskutiensibus*, Subditis vero *Andrassianae*, aliisque quam plurimis inibi legitime Convocatis et praesentibus accessissent. Cumque annotatus homo Celsitudinis Vestrae Palatinalis antelato Testimonio Nostro, sibi ubique adhaerente et ad omnia fideliter attendente suprafatum Dominum Stephanum *Gyöngyösy* Donatarium in Dominium praenotatorum Universum et quorumlibet suprafatorum condam Josephi *Nyireő* et Stephani *Mariassy* Bonorum signanter autem praespecificatarum totalium et integrarum Portionum, oppidanae quidem in Oppido *Csetnek*, possessionariarum vero in Possessionibus *Berzete*, *Rudna*, *Körös*, *Uffalu*, *Felseo-Sajó* et *Ochtina* ac alibi in saepe fato Comitatu Gömöriensi, notanter vero in Oppido *Dobsina*, nec non in Possessionibus *Berdarka* et *Getzel* existentium, habitarum et partim ad

dictum Josephum *Nyireo*, hypothecario, partim vero ad praefatum Stephanum *Mariassy* Jure haereditario spectantium, ac tum olim adhuc per mentionatum Georgium Condam *Mariassy* aliis impignoratorum, tum vero de facto post decessum praefati Josephi *Nyireo* in manus aliorum taliter qualiter deventarum; Vinearum item modofati Josephi *Nyireo* et praesertim praementionatae *Soroskeo* nuncupatae in repetito Comitatu *Tornensi* situatarum ac pariter de facto ad aliorum manus devolutarum, dictique Juris Regii introducere ac eadem, easdem, et idem eidem, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis praefatae Dominationis Celsitudinis Vestrae dictique Juris Regii Titulis ipsis incumbentibus omni eo Jure, quo ad saepefatos Josephum *Nyireo* Deficientem et Stephanum *Mariassy* Notorium pertinebant, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet supra uberius specificatis, possidenda statuere valuisset, tunc Nominibus et in personis Nobilium Annae siquidem Egregii Michaelis *Kolperger* senioris, et Mariae Egregii Georgii *Toth*, alias *Szabados* nec non Judithae *Szontagh*, prius quidem Egregii Joannis *Modory*, nunc vero Egregii Martini *Toth*, alias itidem *Szabados* veluti nimirum naturalis et legitimae Tutricis et Curatricis Filiorum Joannis, Samuelis et Georgii, Filiaeque Rosinae suorum ex praementionato Domino et Marito suo susceptorum Conthoraliu, Filiarum vero et Filii Egregii olim Georgii *Modory*, alias *Keller* senioris ex Nobili condam Susanna Filia olim Balthasaris *Nyireo* suscepti progenitarum Egregius Michael *Kolperger* Junior legitimus Mandatarius earundem praespecificatorum Protestantium et contradicentium Principalium suarum praesenti statuti et Introductioni ea omni in parte, in qua videlicet Bona et Jura tam Mobilia, quam immobilia Egregii condam Josephi *Nyireo* quoquomodo tangeret, sicut et desuper intentatae impetrationi praetensae Domini Impetratoris ac denique ipsi quoque Collationi et Donationi quocunque tandem Iure et Titulo et quibuscunque sub conditionibus factae. Item Agilis Gregorius *Toth* Provisor Egregii Andreae *Jelenik* nomine et in persona dicti sui Domini quoad Bona praefati olim Josephi *Nyireo* ac Georgii *Mariassy* successorumque eiusdem et quidem Portiones Possessionarias in Possessionibus *Berzélé*, *Rudna*, *Körös*, *Getzel*, *Berdarka*, *Felseo Sajó* ac in Oppido *Csetnek* et *Dobsina* existentes et per eundem Andream *Jelenik* iusto titulo acquisitas; in quantum videlicet ipsi praejudicaret, praeterea nominibus et in personis Egregiorum Dominorum Nicolai et Gabrielis *Mariassy*, Provisor eorundem Agilis Joannes *Szabó*, pariter in quantum Iuribus dictorum Dominorum et Principalium suorum quoquo modo praejudicaret aut praejudicare posset. Demum nominibus et in personis suprafatarum Dominarum Protestantium quoad Vineam in Promonthorio *Körtvelesiensi* situatam, alias *Szoroskeó* vocitatam Egregius Georgius *Hulik* praesenti inquam Introductioni et Statuti ibidem in facie Locorum coram dictis Celsitudinis Vestrae Palatinali, et Nostro Conventuali hominibus, Contradictionis velamine obviassent ob quas quidem Contradictiones Annotatum Testimonium Nostrum evocasset, mox ibidem prae recensitos Contradiutores medio praenominatorum Mandatoriorum et Officialium suorum

contradictu Stephanum *Gyöngyössy* in Curiam Regiam Vestrae nimirum Celsitudinis in praesentiam ad terminum Competentem rationem Contradictionis eorundem reddituros efficacem. Tandem quindecim diebus exactis Egregius Paulus *Mariassy de Markusfalva*, tam suo proprio, quam et Generosi Domini Alexandri *Máriassy* de dicta *Markusfalva*, Fratris ut pote nati majoris, et Directoris Familiae Mariassianae caeterorumque Fratrum ejusdem Familiae Nominibus et in personis prae notatae stationi, et Introductioni, quoad Bona et Iura possessionaria in Possessionibus *Berzété, Rudna, Körös, Getzel, Berdarka, Felző-Sajó*, ac in oppido *Csetnek* et *Dobsina* existentia, alias Egregii condam Georgii et Haeredum ac Successorum Condam Ladislai et Francisci *Mariassy* proprietaria, via vero successione praefatum Dominum Directorem, caeterosque Fratres ejusdem Familiae Mariassianae indubitato, uti praetenderetur, jure concernentia hic Coram Nobis in Conventu Nostro contradixisset. Ob quid Nos eundem Paulum *Mariassy* de memorata *Markusfalva*, ac medio ipsius Antelatos, utpote Alexandrum *Mariassy* Fratrem ejusdem nati majorem et Directorem Familiae Mariassianae, caeterosque Fratres ejusdem Familiae contra saepe fatum Stephanum *Gyöngyössy* in dictam Curiam Regiam Vestrae Scilicet Celsitudinis in Praesentiam ad terminum competentem evocavimus rationem Contradictionis suae reddituros efficacem. Nullis exposit nec ibidem in faciebis locorum coram actactis Vestrae Celsitudinis Palatinalis et Nostro Hominiibus, sed nec hic in Conventu Nostro Coram Nobis intra solitos quindecim dies Contradictionibus apparentibus Lecta et Correcta per me Nicolaum *Kajcsa* Parochum Debrödiensem Conventualem Jaszoviensem. M. p.

### Kié lett a költő ungvári háza?

A költő házának sorsáról a legutolsó okirati feljegyzés, a miről tudomásunk volt, mint az előbbiekből látható, 1732-ik év jan. 10-ikén kelt tiltakozása a költő fiának, Istvánnak, a mit ünnepélyesen az ungvári gyűlés elé terjesztett. Ebben elmondja, hogy a ház, a mely végrendeleti intézkedés szerint apjának, a költőnek jutott, egyenes leszármazás útján apjáról az ő jogos birtoka. De István *Gatályban* lakott, s így, mint írja, — nem tudni milyen jogon — nemes *Gyöngyösy* Péter, a költő *Ferencz* bátyja fiának, unokaöccsének birtokába jutott a curia, a ki az egyenes örökösök tudta nélkül a házat a családnak nem tartozóknak zálogba adta, sőt eladta.

A tiltakozás nem is említi, kik voltak azok, a kik a *Gyöngyösy-curia*ba magokat befészkeltek. Hatalmas emberek, az akkori közélet és társadalom fő mozgatói és intézői: a jezsuiták szerzete. Ezek 1731-ben Pétert megkörnyékezték és márczius 11-ikén a birtokában levő nemesi curiát örök áron 200 magyar forintért megvették. Az eljárás jogtalan-

sága világos. A házhoz föld, szőlő, erdő, kaszáló, rét, legelő, vízjog, malom tartozott. A költő atyja, János már több mint száz évvel ezelőtt 600 forinton szerezte, s így is olcsó áron, mert birtokának biztosítása végett a hosszas és fáradságos, költséges királyi beleegyezésre volt szüksége, hogy a volt *Homonnay*-vagyonot e hatalmas családdal szemben megvédelmezze. Most nem is törvényes tulajdonosától, hanem ideiglenes birtokosától nyert örök adás-vevéssel kerítették hatalmukba. Ez meg épen teljes megsértése volt a törvénynek, hogy nemesi birtokot örök áron szereztek maguknak, mert ezt legfeljebb zálogba lehetett adni az ősiség jogelmélete szerint, s akkor is csak kivételes esetben adták más családbelieknek. A rokonnak mindig elsőbbsége volt reá.

De hát a jezsuitáknak szükségök volt a telekre, szomszédos volt iskoláikkal és rendházokkal. A czivakodó atyfiakkal szemben is könnyebb volt a helyzetök, s ezt fel is használták. Az országos levéltárban van az ungvári jezsuiták vagyonáról szóló kimutatás, a melynek idevágó feljegyzése így szól:

»1731. die 19. Martii. Venditionales Petri *Gyöngyösy* haereditariae curiae suae Unghvariensis medietatem Collegio Societati Jesu Unghvariensi pro 200 fl. ungh. reservatis pro cautela sua litteris de perpetuitate Juris ejusdem curia, radicalibus in paribus tamen collegio extradandis assumptas in se evictione coram Testibus perennialiter.«

De a törvényes birtokos, István se hagyta magát. Ünnepies tiltakozást adott be a vármegyéhez, s perrel kereste jogát. Nagy fába vágta fejszéjét. Az eredmény előre látható volt. A kis nemes húzta a kurtát. Öt év mulva kiegyezett velök. Erről szintén ott található a bejegyzés.

»De anno 1736 die 4-ta Aprilis cessionaliter Stephanus *Gyöngyösy* omne jus suum in eadem curia Unghvariensi pro 35 Rhen. assumpta quoque in se evictione perennialiter cedentis.«

Vesztett fejszének nyele fordult. 35 rénes forint volt ősi örökségének minden bére a különben is perlekedő és czivakodó Istvánnak.

De így legalább megállapítható, hol volt hát az ungvári *Gyöngyösy*-curia. 1624-iki feljegyzésből tudjuk, hogy szomszédai voltak nyugatról *Csille* Lőrincz polgár, keletről pedig áruszín volt, a hol »különféle árukat szoktak eladni«. Ez azonban a helymeghatározásra nézve semmi támasztékot nem nyújt. Azt azonban tudjuk, hogy a mai görögkatholikus püspöki residentia és templom hátulsó részén volt 1785-ig a jezsuiták lakása és collegiuma. Tehát délre volt tőlök a



Gyöngyös-curia és telek, a melynek egy részét a templom építése folytán szükséges utczagörbülésre helyül fel kellett használni. A történelmi nevezetességű hely tehát legalább nagyjából meghatározható.

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

### CASSAI ANDRÁS.

(Magyar unikum 1644-ből.)

1644-ben Bártfán Klósz Jakab nyomdájában egy magyar könyvecske látott napvilágot, melynek főresztét egy az özvegység sanyarú állapotáról szóló prédikáció képezi. Ugy látszik nem sok példányban jelent meg, mert most már unikum, s egyetlen fenmaradt példánya a soproni ág. hitv. evang. liceum könyvtárában van.

Olyan könyv ez, melynek már története még pedig nagy története van, mert olyan névhez is fűződik, mint a milyen Lethenyei Istváné. Ugyanis az a példány, a mely most a liceum könyvtárában van, azelőtt Lethenyei István, a nagynevű csepregi prédikátor és esperes könyvei között foglalt helyet, hová úgy látszik magának a szerzőnek ajándékából került. Lethenyeinél nem pihent sokáig a könyvecske, mert 1648-ban már Révai Zsófia grófnőnek, az akkor már elhunyt gróf Erdődi Bálint özvegyének ajándékozta. A könyvecske történetének ezt az adatát a könyv első lapja őrizte meg számunkra, hol Lethenyei kezeirásával találjuk a következő sorokat:

»Az Nemzetes, Tekéntetes és Nágos  
Groff Revai Sophia Aszszonnak,  
a nehai Groff Erdődi Balint-  
nenak, meghagyot Özvegyének  
mint Kegyes Patrona Aszszonyá-  
nak; Ezt az Özvegységnek sa-  
nyarú állapotjárul írot köny-  
vecskét adta és ajándékozta  
Lethenyei ISTVAN Kúszóghí  
Magyar Praedicator és Señor,  
szywbéli jó akarattal és Isteni  
áldással die 20 Septembris  
Anno Christi 1648.»

Lethenyei István a hazai protestáns irodalom egyik legnagyobb alakja. Csepregi evang. lelkész volt, de 1643-ban Nádasi Ferencz áttérésekor elhagyta Csepreget és engedett a kőszegiek hívásának. Halála évét eddig 1647-re tették, de ez az adat, a mit sajátkezűleg írt a könyvecskebe, mutatja, hogy 1648 szeptember havában még élt mint kőszegi prédikátor. — Révai Zsófia tulajdonában 1652-ig maradt a könyvecske, ekkor átadta olyannak, kinek úgy látszik inkább volt szüksége vigasztalásra, mint neki már akkor. Átadja a könyvet Horváth Katalinnak a következő ajánlás kíséretében, a mit sajátkezűleg írt a könyvecskének ugyancsak első lapjára: